

Журавель Ю. В.Львівський державний коледж харчової та переробної промисловості
Національного університету харчових технологій

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У контексті сучасних глобальних викликів, зокрема війни, проблематика забезпечення конкурентоспроможності закладів освіти в Україні набуває особливої актуальності. У статті проведено комплексний аналіз впливу воєнних умов на освітній процес та адаптацію освітніх установ до нових економічних і соціальних реалій. Особлива увага приділяється необхідності реформування освітньої сфери з метою підвищення якості освітніх послуг і відповідності змінюваним вимогам ринку праці. Розглянуто перегляд концептуальних підходів до ролі освіти у економіці, акцентуючи на людському факторі як ключовій вартості, яка сприяє соціальному прогресу та економічному зростанню. Проаналізовано, як освіта стає значущою інвестицією в людський капітал, що сприяє зменшенню безробіття, бідності та злочинності, тим самим функціонує як каталізатор економічного розвитку. Особлива увага приділено малодослідженим питанням ефективності державного регулювання у цій сфері. Визначено стратегічні напрями розвитку освітньої політики, що включають інтеграцію з міжнародними освітніми стандартами, застосування інноваційних підходів у навчанні та адаптацію освітніх програм до динамічних умов сучасності. Охарактеризовано зміни в методах навчання, які включають перехід від традиційного освітнього процесу до компетентнісного підходу, що спрямований на розвиток особистісних якостей та формування глобального мислення. Розкрито роль державного фінансування та приватних інвестицій у розвиток освітньої інфраструктури, а також вплив глобальних кризових явищ на освітню систему. Значну увагу приділено глобалізації та інтернаціоналізації освіти як ключовим тенденціям, які формують умови для міжнародного обміну та співпраці в освітній сфері. Запропоновано комплексний підхід до вирішення проблематики забезпечення конкурентоспроможності освітніх закладів в Україні, виходячи з аналізу сучасних викликів та визначення ефективних стратегій їхнього розв'язання.

Ключові слова: заклади освіти, вища освіта, фахова передвища освіта, конкурентоспроможність, освітня інфраструктура, регіони України, державне регулювання.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Проблематика забезпечення конкурентоспроможності закладів освіти в Україні в умовах сучасних викликів вимагає комплексного аналізу з урахуванням воєнного стану та його впливу на освітній процес. Питання конкурентоспроможності закладів освіти актуалізується не тільки через потребу адаптації до змінних вимог ринку праці, але й через необхідність забезпечення якісної освіти в умовах обмежених ресурсів та складної безпекової ситуації.

На сучасному етапі глобальний тренд полягає у перегляді концептуальних підходів до ролі освіти в структурі національної економіки та її значення для забезпечення економічного прогресу. Людський фактор визнається як вирішальна соціальна вартість, що вимагає формування нових освітніх стандартів. Освіта вже не сприймається як елемент невиробничого споживання, а розглядається

як значуща інвестиція в людський капітал, здатна сприяти збільшенню валового внутрішнього продукту та зменшенню безробіття, бідності та злочинності. Таким чином, підвищення рівня освіти визнається як каталізатор економічного зростання і, у ширшому сенсі, як фундамент суспільного прогресу. В Україні, на зразок промислово розвинутих країн, ці питання стають предметом зосередженої уваги на національному та регіональному рівнях [1–3].

Аналіз останніх досліджень. Питання регулювання, розвитку та підвищення конкурентоспроможності сфери освіти висвітлені в працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема: О. Гринькевич [4–5], Я. Горинь [6], І. Дроботенко [7], А. Іщенко [8], О. Кравченко [9], С. Матюх [10], Н. Міщук [11], С. Панчишин [12], Н. Попадинця [13–15], В. Приходько [16], І. Пасінович [17] та ін.

Метою статті є узагальнення основних викликів перед освітою та визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності освітніх закладів в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньому просторі відбувається трансформація змісту освіти та методів навчання, що включає впровадження інноваційних стратегій навчальної діяльності. Сучасна освіта відходить від традиційного поняття як засвоєння певного обсягу знань і переорієнтується на концепцію неперервного освітнього процесу, метою якого є розвиток особистісних якостей, духовність, культурна освіта та формування глобального мислення. Такий підхід, відомий як компетентнісний, акцентує важливість володіння інструментарієм для самостійного постійного навчання, що сприяє розвитку здатностей адаптації до динамічних і непередбачуваних обставин. Освітній процес нині зосереджений на самостійній роботі студентів та рівноправних відносинах між викладачем та учнем.

Підтримка розвитку освіти вважається ключовим напрямком державної політики та залучає значний інтерес приватних інвесторів у багатьох індустріально розвинених країнах. Незважаючи на тенденцію до скорочення державного фінансування в деяких освітніх секторах або країнах, це зниження часто компенсується за рахунок приватних інвестицій.

Глобальні кризові явища у світовій освітній системі відображають перехід суспільства від індустріальної до постіндустріальної фази. Освітня криза в нашій країні була спричинена як глобальними, так і національними викликами.

Глобалізація та інтернаціоналізація освіти визначаються як ключові світові тенденції, які включають [10]:

- активізацію міжнародного обміну, включаючи міждержавний та міжрегіональний рівні, а також співпрацю між освітніми суб'єктами з метою створення єдиних освітніх просторів, як наприклад європейський, сприяючи тим самим взаємозбагаченню національних освітніх систем;
- інтернаціоналізацію освітнього змісту, що передбачає розвиток глобального мислення та свідомості, адаптацію навчальних процесів до сучасних міжнародних стандартів і застосування новітніх інформаційних та освітніх технологій.

У контексті України одним із наслідків цих змін є уніфікація освітніх систем, зокрема через інтеграцію міжнародних процесів, що спрямовані на гармонізацію вищої освіти. Проте, необхідно відзначити, що національна специфіка у контек-

сті історії та народних традицій залишається важливою частиною освітньої ідентичності країни, незважаючи на глобалізаційні впливи.

У більшості країн світу спостерігається зростання чисельності осіб, які здобувають освіту, тенденція, яка, як очікується, збережеться у майбутньому. Це веде до феномену «надлишкової освіти», коли висококваліфіковані працівники виконують роботу, що вимагає менш високих кваліфікаційних рівнів. Це явище є типовим для розвинених держав і свідчить про низьку ефективність освітніх систем, нераціональне використання інтелектуального капіталу та значну кількість осіб, що працюють не за спеціальністю.

Незважаючи на розширення приватного сектора освіти, більший вплив на освітню сферу в Україні має державний сектор, який визначається національними традиціями та державною і регіональною політикою. Конкурентні рейтинги навчальних закладів мають умовний характер через проблеми з порівнянням та відповідністю стандартів.

В Україні розвиток приватних навчальних закладів частково сприяє розширенню доступу громадян до освіти. Однак основою освітньої системи залишаються державні установи, які стикаються з обмеженнями у залученні приватних інвестицій та часто програють у конкурентній боротьбі приватним закладам.

Освіта вважається сектором економічної активності, що регулюється ринковими закономірностями, включно з наростанням попиту та пропозиції у сфері освітніх послуг. Це, у свою чергу, активізує конкуренцію серед навчальних закладів і зумовлює потребу посилення їхньої конкурентоспроможності. Фахівці вказують на зростання кількості дорослих, які прагнуть додаткової освіти, як одну з причин стрімкого розвитку глобальної освітньої системи.

Приєднання України до Світової організації торгівлі у 2008 році передбачало виконання міжнародних угод, включно з Генеральною угодою про торгівлю послугами, що відкрило внутрішній ринок освітніх послуг для міжнародної конкуренції. Проте, збільшення обсягу наданих освітніх послуг не завжди супроводжується відповідним зростанням якості, як це відбувається і в українській освітній сфері, де вимоги до якості освіти часто відступають на задній план порівняно з фінансовими вимогами закладів [1].

Комерціалізація освіти, як світова тенденція, проявляється у зменшенні державного фінансування навчання, зростанні обсягів платних освіт-

ніх послуг, що в контексті збільшення соціально-економічної нерівності вважається негативним явищем. Державна програма «Освіта» в Україні також вказує на надмірну комерціалізацію освіти, особливо у вищій освіті, невідповідність вартості освітніх послуг їх якості і, у деяких випадках, необгрунтоване завищення цін [1].

Посилення наукової складової в освіті та її інтеграція з науковою та виробничою сферами є визначними позитивними змінами, які стимулюють розвиток нових галузей знань, спеціальностей та навчальних дисциплін, що сприяє їхній інтеграції та міждисциплінарності. Проте, в Україні ці процеси не виявляють достатньої активності, зазначаючи також втрату зв'язку між науковою та педагогічною діяльністю, науково-дослідними традиціями та належною науковою базою.

На глобальному рівні освітні системи еволюціонують на користь вищих освітніх рівнів, що є соціальним явищем, характерним для усіх розвинутих країн, і породжує феномен «масовізації вищої освіти». Відсоток осіб з вищою освітою значно перевищує відсотки осіб з іншими рівнями освіти, незалежно від валового внутрішнього продукту на душу населення. Вища освіта перетворюється не лише на інструмент підготовки конкурентоспроможних фахівців на ринку праці, але й стає необхідним етапом особистісного розвитку, індикатором інтелектуального розвитку, соціальним статусом, запорукою збереження здоров'я, свободи життєвого вибору та важливою умовою для працевлаштування [8].

В Україні також спостерігаються негативні наслідки загальноосвітніх освітніх тенденцій, включаючи девальвацію отриманих кваліфікацій та зниження якості освітніх послуг. Прискорене оновлення технологій та техніки під впливом науково-технічного прогресу вимагає від освітніх систем адаптації до умов «безперервної освіти», що передбачає постійне оновлення знань впродовж життя. Це вимагає від освітніх інституцій зміни підходів до професійних стандартів, відходу від тісної професійної спеціалізації, більшої уваги до загальноосвітніх дисциплін, впровадження інноваційних методик навчання та програм практичної підготовки.

В Україні концепція «безперервного навчання» визнана одним з пріоритетів державної політики, що узгоджується з глобальними тенденціями. Серед інших актуальних тенденцій у світовій та національній освіті відзначаються подовження термінів навчання, впровадження нових моделей освіти, зокрема, через телекомунікації, зростання

академічних свобод, демократизація та гуманізація освіти, збільшення мобільності студентів та індивідуалізація навчальних траєкторій.

Ефективне розв'язання проблем у сфері освіти вимагає правильного їх визначення та постановки на ідейно-концептуальному рівні, що забезпечує прийняття відповідних управлінських рішень. Для системного аналізу цих питань може бути корисним використання діаграми Ісікави, яка допомагає виявити ключові взаємозв'язки між чинниками та наслідками у розвитку освітньої сфери.

Таким чином дослідження проблематики забезпечення конкурентоспроможності закладів освіти в Україні виявляє низку викликів, які потребують невідкладного вирішення та стратегічних змін в освітній політиці. Основні проблеми, що впливають на конкурентоспроможність українських освітніх установ, можуть бути класифіковані наступним чином (табл. 1).

Ці проблеми вимагають комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи уряд, місцеві органи влади, освітні заклади, бізнес-спільноту, міжнародні донори та громадськість, з метою створення сприятливих умов для забезпечення конкурентоспроможності української освіти.

Військові дії на території України суттєво впливають на функціонування освітніх закладів, зокрема через фізичне руйнування інфраструктури (рис. 1), вимушене переміщення населення, що включає учнів та студентів, та відтік кваліфікованих кадрів. Ці умови вимагають від держави та місцевих органів влади вжиття заходів щодо відновлення освітнього середовища, адаптації навчальних програм та забезпечення психологічної підтримки учасників освітнього процесу.

Міністерство освіти та науки України систематично актуалізує інформацію щодо деструктивних наслідків для освітніх установ на основі даних, які відображені на інтерактивній карті на офіційному веб-сайті. Згідно із зібраною інформацією, з моменту початку широкомасштабного військового конфлікту, 3 798 освітніх заклади зазнали пошкоджень внаслідок авіаційних та артилерійських атак, з них 365 установ було повністю знищено.

На другий рік активних воєнних дій у більшості освітніх закладів вдалося відновити традиційну форму навчання в першому семестрі навчального року 2023/2024. Аналітичні дані показують, що 53% закладів функціонували у звичайному режимі, 19% продовжували здійснювати дистан-

Основні проблеми впливу на конкурентоспроможність українських освітніх установ

Проблема	Характеристика
Фінансування та інфраструктурні обмеження	Багато освітніх закладів в Україні стикаються з недостатнім фінансуванням, що безпосередньо впливає на якість навчального процесу та стан навчальної інфраструктури. Обмежені бюджети призводять до зношення матеріально-технічної бази, недостатності навчальних матеріалів і обладнання, що знижує якість освітніх послуг і ускладнює впровадження інноваційних методів навчання.
Адаптація до сучасних освітніх технологій	Швидкі темпи технологічного розвитку вимагають постійного оновлення навчальних програм та методик викладання. Однак, багато закладів освіти відчувають складнощі з інтеграцією новітніх технологій через відсутність кваліфікованих кадрів та технічного забезпечення, що ускладнює підготовку випускників до сучасного ринку праці.
Проблеми з якістю освіти та відповідність міжнародним стандартам	Українські освітні установи стикаються з викликом забезпечення високої якості освіти, що відповідає міжнародним стандартам. Це включає питання акредитації, сертифікації та міжнародної інтеграції освітніх програм. Забезпечення якості вимагає зміцнення методів внутрішньої та зовнішньої оцінки, що залучає значні ресурси і зусилля.
Демографічні зміни та міграція	Демографічна ситуація в Україні, включаючи зменшення народжуваності та високий рівень міграції, особливо серед молоді, впливає на чисельність студентів у вищих та середніх спеціалізованих навчальних закладах. Це вимагає переосмислення програм та курсів з метою залучення та утримання студентів.
Вплив війни	Війна спричинила значні руйнування інфраструктури, в тому числі освітньої. Це породило проблеми з безпекою в навчальних закладах, необхідність евакуації та переміщення студентів та персоналу, а також вимагає значних ресурсів на відновлення пошкоджених об'єктів та адаптацію до нових реалій.

Джерело: згруповано автором

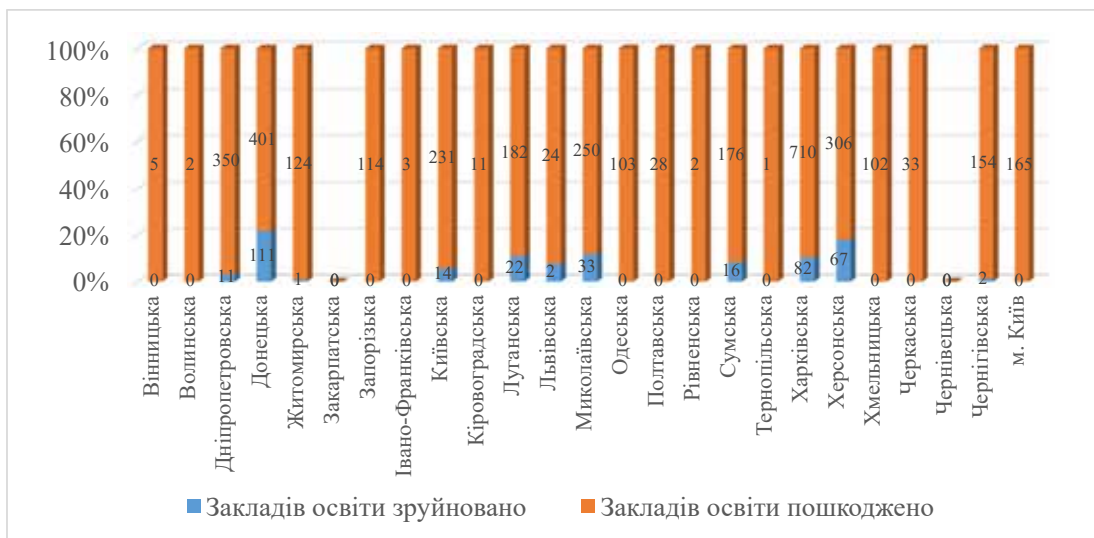

Рис. 1. Зруйновані та пошкоджені заклади освіти в регіонах України

Джерело складено за даними [18]

ційне навчання, а 28% застосовували змішаний формат навчання. Специфічно для шкіл областей західної України, освітній процес був організований переважно в очному та змішаному форматах.

Особливо важливим є те, що у всіх освітніх установах західного регіону, не було втрат у навчальному часі, що свідчить про неперервність освітнього процесу протягом року. Також простежується зниження частки батьків, які повідомляли про перешкоди у навчанні своїх дітей:

зменшення відсотка батьків, чії діти не могли навчатися через відключення електроенергії з 65% до 14%, через проблеми з доступом до інтернету або слабке з'єднання з 55% до 17%, а також через повітряні тривоги з 66% до 29% [19].

Згідно з відомостями, наданими педагогічними працівниками, приблизно 84% учнів у школах західного регіону мали стабільний доступ до освітнього процесу під час війни. Проте, існує частина дітей, які тимчасово перебувають за кор-

доном і часом виходять за межі української освітньої системи. Це викликає потребу забезпечення їх можливостей для засвоєння навчальних предметів відповідно до національних стандартів, що сприятиме їх майбутньому поверненню до України.

Тільки третина батьків стверджували, що їхні діти навчалися без перерв. Головними факторами, що ускладнювали освітній процес, були хвороба (56% випадків), а також проблеми з самостійним підключенням до онлайн-уроків (5% серед молодших школярів). Батьки учнів базової та старшої школи вказали на перевантаження (5%), недостатню мотивацію (4%) та нестабільний емоційний стан дітей (3%) як перешкоди для навчання [20].

Згідно з опитуванням, лише 5% учнів зазначили, що вчителі продовжували навчальні заняття у укриттях. 42% опитаних повідомили про відсутність умов для проведення уроків в укриттях, тоді як 47% заявили, що в укриттях кожен займався своїми справами. Результати регіонального моніторингу, проведеного підтвердили, що основними перешкодами для проведення занять у укриттях є недостатня кількість меблів та обладнання, обмежена місткість, низька температура та проблеми з мотивацією та концентрацією учнів. Враховуючи ці умови, було надано рекомендації засновникам та керівникам освітніх закладів щодо організації якісної та своєчасної підготовки до нового 2024/2025 навчального року з гарантуванням безпечних умов освітнього процесу [21].

Ефективне організування очного навчання в регіоні також сприяє наявності у 96% загальноосвітніх закладів належно облаштованих укриттів різних типів, які мають достатню місткість.

Ключові тенденції в розвитку освітніх інститутів включають інтеграцію цифрових технологій, що стало відповіддю на виклики дистанційного навчання під час пандемії COVID-19 та війни, розвиток інклюзивних освітніх практик, і впровадження гнучких освітніх траєкторій, які дозволяють забезпечити доступність та якість освіти для всіх категорій населення, зокрема для внутрішньо переміщених осіб.

Війна також акцентувала необхідність розробки нових безпекових стандартів для освітніх закладів, включаючи підготовку та реагування на надзвичайні ситуації, що включає тренінги з цивільного захисту для учнів та персоналу. Зокрема це означає, що конфліктні умови в країні підкреслили критичну потребу у впровадженні та оновленні норм і стандартів безпеки в освіт-

ніх установах. Це включає не тільки фізичне укріплення будівель, а й систематичне навчання учнів та вчителів, студентів та викладачів діям у випадку надзвичайних ситуацій.

Оновлені стандарти повинні передбачати вдосконалення інфраструктури шкіл для ефективного реагування на можливі загрози, такі як обстріли або інші акти війни. Це включає забезпечення належних укриттів, наявність необхідних запасів води, їжі, медичних засобів, а також систем сповіщення та комунікації.

Так, розробка програм тренінгів з цивільного захисту для освітніх закладів має на меті навчити як учнів, так і персонал ефективно реагувати на надзвичайні ситуації, опанувати навички першої допомоги, евакуації, і використання засобів індивідуального захисту. Такі заходи спрямовані на зменшення ризиків для здоров'я та життя учасників освітнього процесу та забезпечення можливості продовження освіти навіть у кризових умовах.

Наступним кроком, який впливає на конкурентоспроможність закладу освіти в сучасних умовах є визначення стану забезпечення об'єктів освітнього процесу технічними засобами для освітнього процесу в Україні, що відображає позитивні тенденції зростання доступності робочих комп'ютерів серед педагогів, особливо у сільській місцевості, де частка вчителів, обладнаних робочими комп'ютерами, зросла з 64% до 71%. Водночас, у містах спостерігається менший приріст – з 73% до 76%. Попри зміни в режимі роботи освітніх закладів, 25% педагогів все ще не мають доступу до робочого комп'ютера, а 20% – до інтернету, що компенсується наявністю особистих комп'ютерів (90% педагогів) та можливістю віддаленої роботи (інтернетом вдома забезпечені 91% вчителів) [21].

Регіональний аналіз показує, що найкраще обладнані робочими комп'ютерами вчителі на Півночі України (88%), а найгірше – на Заході (65%). Вдома на Сході та Півдні більше педагогів мають особисті комп'ютери, натомість на Заході кількість таких педагогів найменша, що може бути пов'язано з відмінностями у форматах навчання – дистанційному та очному відповідно.

Стосовно учнів, половина учнів базової та старшої школи мають власні комп'ютери, ноутбуки або планшети для навчання, а 74% використовують смартфони. У початковій школі технічне забезпечення є меншим: 48% батьків зазначили, що їхні діти мають смартфони, та лише 39% мають комп'ютери або планшети. Близько 40%

батьків дітей початкової школи вказали, що їх діти ділять один гаджет з іншими членами сім'ї [21]

Хоча більшість вчителів та учнів мають доступ до необхідних технічних засобів, проблеми з електропостачанням та доступом до інтернету стали основними перешкодами для ефективної організації дистанційного освітнього процесу, що торкнулося 75% педагогів у першому семестрі 2022–2023 навчального року.

У вищій освіті ситуація дещо краща, оскільки більшість студентів та викладачів мають особисті засоби для використання онлайн.

Висновки. Таким чином, забезпечення конкурентоспроможності освітніх закладів в Україні потребує інтегрованого підходу, який би враховував як міжнародний досвід так і специфічні внутрішні умови військового конфлікту, економічної нестабільності та соціальної напруженості, спрямовуючи ресурси на створення адаптивної та резильєнтної освітньої системи.

Перспективи щодо відновлення конкурентоспроможності освітньої галузі в Україні вклю-

чають необхідність забезпечення координації та взаємодії між державними установами, міжнародними партнерами, місцевими організаціями, соціальними службами та незалежними фахівцями для ефективного навчального процесу і захисту прав учнів у воєнний період. Необхідно також гарантувати адекватне фінансування, розвиток інфраструктури та забезпечення освітніх закладів необхідним обладнанням. Окрім того, важливо підтримувати навчальний процес не лише за допомогою методичних ресурсів, а й через соціальну підтримку, культурно-освітні заходи та використання новітніх технологій. Втілення заходів безпеки, які захистять всіх учасників освітнього процесу, є критично важливим. Забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів має бути пріоритетом для усунення дискримінації та забезпечення рівності можливостей. Нарешті, слід активно сприяти підвищенню кваліфікації викладацького складу для роботи з учнями, які відчують труднощі в адаптації через навчальні відставання або психологічні травми.

Список література:

1. Про Державну національну програму “Освіта” (Україна XXI століття) : Постанова Кабінету міністрів України від 03.11.1993 р. N 896 (із змінами N 576 (576-96-п) від 29.05.96) Сайт Верховної Ради. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF>
2. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 N 347/2002 / Офіційний вісник України. 2002. № 16. 11с. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002/print1363267212303792>
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. : Указ Президента України від 25.06.2013 № 344 / Офіційний вісник України. 2013. № 50. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
4. Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти України (методологія аналізу і системи моніторингу): дис. доктора екон. наук : 08.00.03. Львів, 2018. 628 с.
5. Hrynevych O., Sorochak O., Panukhnyk O., Popadynets N., Bilyk R., Khymych I., Yazina V. Competitiveness of Higher Education System as a Sector of Economy: Conceptual Model of Analysis with Application to Ukraine. Intelligent Human Systems Integration 2020. Proceedings of the 3rd International Conference on Intelligent Human Systems Integration (IHSI 2020): Integrating People and Intelligent Systems, February 19–21, 2020, Modena, Italy. Springer Nature Switzerland AG 2020 T. Ahram et al. (Eds.): IHSI 2020, AISC 1131, 2020. Volume 1131. pp. 439–445, URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-39512-4_69
6. Горинь Я. О. Управління конкурентоспроможністю освітніх послуг у сфері вищої освіти України : дис. канд. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2016. 221 с.
7. Дроботенко І. В. Основні механізми державного регулювання законотворчої діяльності. *Економіка та держава*. 2008. № 11. С. 97–99.
8. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка. Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>
9. Кравченко О. М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56>
10. Матюх С.А. Вплив глобалізаційних процесів на формування освітніх послуг вищих навчальних закладів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. №3. Том 2. С. 259–263.
11. Міщук Н. В. Організаційно-економічне регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України : дис. канд. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2019. 253 с.

12. Panchyshyn S., Hrynkevych O., Marets O., Demchyshak N., Popadynets N. Simulation of tuition fees in competitiveness management of higher education institutions (case of Ukraine's universities). *The Bulletin the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan*. 2020. Vol. 5, Number 387, Pp. 161–169.
13. Popadynets N. et al. Management Aspects in the Higher Education Quality Assurance System. In: Ahram T., Taiar R., Groff F. (eds) *Human Interaction, Emerging Technologies and Future Applications IV*. IHET-AI 2021. *Advances in Intelligent Systems and Computing*. 2021. Vol 1378. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-74009-2_81
14. Попадинець Н. М., Журавель Ю. В., Панухник О. В. Система забезпечення якості освіти шляхом державного регулювання діяльності закладів вищої освіти. *Економічні горизонти*. 2019. № 3(10). С. 43-53. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(10\).2019.212806](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(10).2019.212806)
15. Попадинець Н. М., Журавель Ю. В., Панухник О. В. Особливості ліцензування в діяльності вищих навчальних закладів. *Економічні горизонти*. 2019. № 1(8). С. 123–130. DOI: [https://doi.org/10.31499/26165236.1\(8\).2019.212805](https://doi.org/10.31499/26165236.1(8).2019.212805)
16. Приходько В. П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 15. С. 6–8.
17. Пасінович І. І., Сич О. А. Модернізація механізмів державного регулювання економіки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 1. С. 398–408.
18. Освіта під загрозою. URL: <https://saveschools.in.ua/>
19. Освіта в умовах війни: виклики та перспективи для України. URL: <https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/>
20. Як війна вплинула на якість освіти? URL: <https://svoboda.te.ua/yak-vijna-vplynula-na-yakist-osvity/>
21. Моніторингове дослідження. URL: <http://edu-post-diploma.kharkov.ua/?news-category=mon%D1%96toring>

Zhuravel Yu. V. CURRENT CHALLENGES AND DIRECTIONS FOR ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UKRAINE

In the context of modern global challenges, particularly war, the issue of ensuring the competitiveness of educational institutions in Ukraine becomes particularly relevant. This article conducts a comprehensive analysis of the impact of wartime conditions on the educational process and the adaptation of educational institutions to new economic and social realities. Special attention is paid to the need to reform the education sector in order to improve the quality of educational services and meet the changing demands of the labor market. The article reviews conceptual approaches to the role of education in the economy, emphasizing the human factor as a key value that contributes to social progress and economic growth. It analyzes how education becomes a significant investment in human capital, which helps reduce unemployment, poverty, and crime, thus acting as a catalyst for economic development. Particular attention is given to the under-researched issues of the effectiveness of state regulation in this sphere. Strategic directions for the development of educational policy have been identified, including integration with international educational standards, application of innovative approaches in teaching, and adaptation of educational programs to dynamic contemporary conditions. Changes in teaching methods have been characterized, including the transition from traditional education to a competence-based approach aimed at developing personal qualities and fostering global thinking. The role of state funding and private investments in the development of educational infrastructure, as well as the impact of global crisis phenomena on the educational system, are discussed. Significant attention is devoted to globalization and internationalization of education as key trends that shape conditions for international exchange and cooperation in the educational sphere. A comprehensive approach to solving the issues of ensuring the competitiveness of educational institutions in Ukraine is proposed, based on an analysis of modern challenges and the definition of effective strategies for their resolution.

Key words: educational institutions, higher education, professional pre-higher education, competitiveness, educational infrastructure, regions of Ukraine, state regulation.